

Aneksi 8.2 Përkufizimet , e politikave dhe të legjislacionit përkatës për punën e MKK-së: Kthimi

- a) Përkufizimet
- b) Lista e legjislacionit dhe dokumentet e politikave përkatëse për të drejtat e refugjatëve, personave të zhvendosur dhe procedurat për kthim të qëndrueshëm dhe ri-integrim.

Aneksi 8.2 (a) Përkufizimet

Të drejtat që të kthehen dhe të rimarrin pronën	"Republika e Kosovës promovon (nxit) dhe mundëson kthim të sigurt dhe dinjitoz të refugjateve dhe personave të zhvendosur dhe u ndihmon atyre për kthimin e pronave dhe posedimeve të tyre (Konstitucioni i Republikës së Kosovës ,Neni 156)
Përgjegjësit e Ministrisë për Komunitete dhe Kthim (MKK)	<p>Ministria për Komunitete dhe Kthim është themeluar më 24 Janar të vitit 2005, nga emërimi i ministrit të bazuar në rregulloren e UNMIK-ut nr. 2004/50 më 2 Dhjetor të 2004. Në atë kohë të gjitha kompetencat dhe dokumentet ishin transferuar nga Zyra për Komunitete dhe Kthim pranë Zyrës së Kryeministrit tek Ministria për Komunitete dhe Kthim. Me krijimin e Ministrisë për Komunitete dhe Kthim, ishin të punësuar 287 punëtorë që i përkisni të gjitha komuniteteve nacionale. Sot Ministria për Komunitete dhe Kthim ka të punësuar rreth 100 zyrtarë nga të gjitha komunitetet nacionale.</p> <p>Mandati i Ministrisë për Komunitete dhe Kthim përbëhet nga pikat e mëposhtme:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zhvillon politikat dhe promovon zbatimin e dispozitave ligjore për promovimin dhe mbrojtjen e drejtave të komuniteteve dhe pjesëtareve të tyre, duke përfshirë të drejtën për kthim , në përputhje me Kushtetutën e Kosovës. • Përkrah krijimin e kushteve të favorshme për kthim dhe u siguron qasje të bazuar në Ligje. • Siguron udhëheqje në ndërtimin e besimit, me aktivitetet për dialog dhe pajtim ndërmjet komuniteteve si dhe mbështetje në zbatimin e aktiviteteve të tilla. • Zhvillon dhe monitoron zbatimin e Strategjisë së Qeverisë në ofrimin e komuniteteve për kthim dhe e mbështet zhvillimin dhe zbatimin e strategjive të tilla në gjitha komunat. • Siguron udhëzime për ndërtimin e besimit, aktivitetet për dialog dhe pajtim ndërmjet komuniteteve si dhe mbështet zbatimin e këtyre aktiviteteve.

	<ul style="list-style-type: none">• Zhvillon dhe/ ose menaxhon programe dhe mekanizma të lehta dhe të barabarta për ri-integrimin e gjitha komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre që momentalisht jetojnë në Kosovë dhe siguron kthim të qëndrueshëm për personat e zhvendosur dhe refugjatet.• Të sigurojë që politikat në nivel qendror dhe lokal të jenë çelësi kryesor në mbrojtjen e drejtave të komuniteteve, drejtave të njeriut dhe interesat për kthim duke përfshirë aspektin e qasjes së qarkullimit të lirë, përdorimin e gjuhëve, lirisë së shprehjes, paraqitjen e përgjithshme, arsimimin, punësimin dhe qasje të barabartë në gjyqësi, banim dhe shërbime komunale.• Përpilimi i rekomandimeve dhe koordinimi i aktiviteteve të ministrive, komunave dhe institucioneve tjera në krahasim me promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave dhe interesave të komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre duke përfshirë të drejtën për kthim.• Përmbledh dhe mbështet përpjekjet e komunës që inicion çështjet e komuniteteve dhe kthimit, dhe shikojnë punën e Komisionit për ndërmjetësim, Komisioni për Komunitete, Zyrat Komunale për Komunitete dhe zhvillim dhe zbatimin e Strategjive Komunale për Kthim.• Shqyrton dhe ofron ndihmë ministrive tjera dhe sjellja krahasohet me praktikën e tanishme dhe propozon politikat dhe projektet e rregullave ligjore në mënyrë që të sigurojë se të drejtat dhe interesat e komuniteteve dhe të përfaqësuesve të tyre si dhe personave të zhvendosur në përgjithësi të respektohen institucionet legislative që veprojnë në rregulloret komunale dhe ato të jenë në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe rregullat adekuate të parapara në Kushtetutën e Kosovës.• Koordinon me ministritë, komunat dhe institucionet tjera në zhvillimin e përgjegjësive për nevojat humanitare të komuniteteve dhe prestatëve të tyre.• Koordinon me ministritë, komunat dhe institucionet tjera zbatimin e strategjisë për të drejtat e njeriut duke siguruar të drejtat e komuniteteve, dhe të drejtat e personave të zhvendosur, dhe personat e kthyer janë të promovuar dhe të mbrojtur me kujdes të veçantë për nevojat e grave, fëmijëve, personave të moshuar dhe grupeve tjera të rrezikuara.• Ndjek dhe mbështet kornizën operative për kthime në mënyrë që të sigurojë qasje në të drejtat bazë e cila i përgjigjet nevojave
--	---

	<p>të personave të zhvendosur dhe punon me ministrat tjerë, agjencitë dhe OJQ-të në këtë proces .</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ndjek përputhshmërinë e ligjeve dhe të politikave të ministrave tjerë dhe institucioneve vendore me Kushtetutën e Kosovës dhe merr rolin udhëheqës në veprimet e caktuara në ministri nga Qeveria e Kosovës. • Ndhmon në zhvillimin dhe aplikimin e masave në fushën e informimit publik dhe projekteve tjera promovuese, për të ngritur nivelin e të kuptuarit të të drejtave dhe interesave të komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre duke përfshirë edhe të drejtën për kthim. • Kryen detyrat tjera siç e deklaruar në rregulloret dhe rregullat në fuqi. Faktorët caktojnë punën e ministrisë.
<p>Prioritetet e MKK-së për reforma në fushën e kthimit të qëndrueshëm</p>	<p>Prioritetet e MKK-së për reformën (Kthimi i qëndrueshëm)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ministria dëshiron të forcoj procesin e kthimit. Në këtë drejtim konsiderohet si prioritet ndiqni në vijim pesë kategoritë: • I. Krijimi i një mekanizmi për të përmirësuar dhe lehtësuar kthimin • II. Një mekanizëm të ri për kthim dhe informacion mbi personat e zhvendosur në lidhje me kushtet në Kosovë • III. Pakoja e përgjithshme e ndihmës për të kthyerit do të krijohen në përputhje me standardet e pranuar • IV. Zgjerimin e grupeve përfituese për ndihme gjatë kthimit dhe të përqendrohet t’ju ndihmojë familjeve që janë zhvendosur dhe jetojnë në qendra kolektive, me qëllim për të gjetur zgjidhje afat-gjate <p>V. Duke u dhënë prioritet në kthim zonave urbane (vendeve ku i kanë shkollat në dispozicion, objektet shëndetësore, etj... Ekzistojnë vende të niveleve të caktuara të infrastrukturës).</p> <p>I. Është mekanizëm sezonale i thjeshtë dhe i përmirësuar për kthim</p> <p>Në fund të vitit 2008, ndryshimet në manualin për kthim të qëndrueshëm filloi me idenë që procesi i kthimit është kryer lehtë dhe shpejtë . Gjatë vitit 2009 është vazhduar rishikimi i Manualit, ministria në bashkëpunim me komunat dhe partneret relevant bëjnë metoda</p>

	<p>hulumtuese për të lehtësuar operacionet dhe për të siguruar një ndarje të qartë të përgjegjësi në mes të niveleve qendrore dhe lokale të qeverisë. Ministria beson se procedurat janë të komplikuar dhe ende duhet të sqarohen. Pasi ministria zhvillon procedurat e reja, në bashkëpunim me komunat dhe partnerët relevant, do ti testojnë ato gjatë gjysmës së fundit të vitit 2009, duke shpresuar që do të zbatohen plotësisht.</p> <p>Pasi që ministria zhvillon procedurat e reja, në bashkëpunim me komunat dhe partnerët relevant, do ti testojnë ato gjatë gjysmës së fundit të vitit 2009, duke shpresuar që do të zbatohen plotësisht në Kosovë në vitin 2010.</p> <p>II. Informacionet e personave të zhvendosur rreth mekanizmave për kthim</p> <p>Pas vendosjes së mekanizmave të rinj do të paraqitet kërkesa për një sistem të ri për të kthyerit potencial. Ministria do të sigurojë të gjitha kushtet e domosdoshme për futjen e këtij mekanizmi gjithashtu do të rishikoj politikën e saj në lidhje me komunikimin. Sistemi do të miratohet për monitorimin e efektivitetit për të dhënat e prezantuara (paraqitura).</p> <p>III. Pakoja e përgjithshme e ndihmës për të kthyerit do të themelohet sipas standardeve të unifikuara</p> <p>Ministria do të sigurojë që çështja e qëndrimit (vendbanimit) edhe nëse ata kanë të bëjnë me rindërtimin dhe ndërtimin e banesave të reja duhet të jenë në përputhje me standardet e pranueshme. Udhëzimet për cilësi dhe sasi janë pjesë e manualit të rishikuar për kthim të qëndrueshëm. Ministria me themelimin e njësisë së monitorimit do të përpiqet që të sigurojë të gjitha projektet e financuara nga Ministria ti aplikojnë standardet e pranuar.</p> <p>VI. Zgjerimin e grupeve përfituese për ndihme gjatë kthimit dhe të përqendrohet t’ju ndihmojë familjeve që janë zhvendosur dhe jetojnë në qendra kolektive, me qëllim për të gjetur zgjidhje afat-gjate</p> <p>Ministria do të ofrojë mekanizma përkrahës për personat e zhvendosur dhe personave të zhvendosur të cilët dëshirojnë të kthehen në vendet e tyre të origjinës, kur ata kanë pronë, për të</p>
--	---

	<p>siguruar mbështetje nga PZHBV që duan të integrohen nga vendet e zhvendosjes brenda Kosovës, dhe gjithashtu duke siguruar dhënien e ndihmës për PZHBV dhe PZH të cilët nuk kanë pronë. Në përputhje me nevojat e përdoruesve të tanishëm që paraqiten në qendrat kolektiv, Ministria do të zhvillojë programe dhe projekte të cilat do të kenë qellim dhënies fund mënyrës të një banimi të tillë.</p> <p>V. Kthimi i të zhvendosurve në mjediset urbane</p> <p>Ministria do ti inkurajoj ku është e mundur personat e zhvendosur të kthehen në zonat ku infrastruktura është kushtet e shkollave, shëndetësore dhe shërbimet tjera. Kjo nuk është për shkak të shkeljes së drejtës për tu kthyer në vendin e origjinë, por sepse kjo do të ishte e arsyeshme të kthehen në një vend ku tashmë ka disa kushte themelore shoqërore. Gjithashtu mundësit e punësimit janë më të mira në vendet e urbanizuara se ato të ndërhuara tash në Kosovë. Në të njëjtën kohë, qeveria, dëshiron t'ij sheh të mbyllura të gjitha qendrat kolektive dhe të bëjë zgjidhjen e problemit të strehimit kolektiv gjatë periudhës së këtij plani strategjik.</p>
<p>Përgjegjësit e Zyrës Komunale për Komunitete dhe Kthim (ZKKK) në fushën e kthimit të qëndrueshëm</p>	<p>Sipas Nenit 7 të Rregullores së Qeverisë Nr. 02/2010, në fushat e kthimit të qëndrueshëm, detyrat dhe përgjegjësit e MKK-së duke përfshirë koordinimin dhe dhënien e këshillave tek organet relevante të degës së ekzekutivit dhe përfaqësuesve të komunës, në mënyrë që të “ ...</p> <p>1.2. Promovimin dhe mbrojtjen e qasjes së barabartë të të gjitha komuniteteve në shërbimet publike;</p> <p>1.3. Koordinon procesin e kthimit dhe promovon krijimin e kushteve për kthim të qëndrueshëm dhe ri-integrimin e personave të zhvendosur dhe riatdhësuar në komunë;</p> <p>1.4. Përgatitja e planeve relevante të veprimit në përputhje me prioritetet e Qeverisë dhe Komunave, për ta ndihmuar komunën në përmbushjen e detyrimeve të saj në lidhje me procesin e kthimit dhe ri-integrimit;</p> <p>1.5. Identifikimi i nevojave prioritare të komuniteteve jo-shumicë,zhvillon, siguron dhe monitoron zbatimin e projekteve për avancimin e të drejtave të komuniteteve, komunitetet’ të kenë qasje në shërbimet publike, dhe t’ju krijojnë kushte për kthim të qëndrueshëm</p>

	<p>dhe ri-integrimit.</p> <p>1.6. Koordinon të gjitha aktivitetet me institucionet komunale dhe Qeverinë qendrore, e përfshirë por jo e kufizuar, Zyra e Kryeministrit (ZKM), Ministria për Komunitete dhe Kthim (MKK), Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal (MAPL), Ministria e Punëve të Brendshme (MPB), dhe Ministria e Punës dhe e Mirëqenies Sociale (MPMS).</p> <p>1.7. Monitoron dhe paraqet raporte të rregullta tek Kryetari dhe te Kuvendi Komunal dhe tek institucionet qendrore të qeverisë për progresin e arritur në fushën e të drejtave të komuniteteve, qasje të barabartë të komuniteteve në shërbimet publike, kthimi, riatdhesimi dhe ri-integrimi.</p> <p>2. Ne përputhje me legjislacionin i cili është në fuqi për mbrojtjen e të dhënave personale, Zyra do t'ij ruaj, për qëllime statistikore dhe politike, një e dhënë elektronike (baza të të dhënave) në lidhje me kategorinë e personave nën kujdesin e tij, duke përfshirë edhe personat që i përkasin komuniteteve jo-shumicë, refugjatët , personat e zhvendosur, të kthyer vullnetarisht dhe jo- vullnetarisht. Këto baza të të dhënave duhet të jenë në përputhje me bazën e të të dhënave të MKK-së, MPMS-së dhe MPB-së. Zyra do të mbledh të dhëna në lidhje me personat qe kthehen nga vendet e treta vullnetarisht apo jo- vullnetarisht.”</p>
<p>Tri qëllimet kryesore të strategjisë së MKK-në për komunitete dhe kthim 2009-2013</p>	<p>Forcimi dhe stabilizimi i komuniteteve në Kosovë</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forcimi i drejtave të komuniteteve për të siguruar zbatimin e ligjit aktual për Mbrojtjen dhe Promovimin e Ligjit për Komunitete • Siguron pjesëmarrjen sociale të komuniteteve dhe qasje në të gjitha shërbimet publike <p>II. Kthimi i qëndrueshëm i personave të zhvendosur nga Kosova</p> <ul style="list-style-type: none"> • Siguron përkrahje për të gjithë të kthyerit në Kosovë • Siguron që personat e zhvendosur dhe të kthyerit e mundshëm kanë informata të mjaftueshme në lidhje me kushtet e kthimit dhe të drejtat e tyre • Siguron kushte adekuate në vendin e kthimit të dhënë për

	<p>kthim të qëndrueshëm dhe integrimin e të kthyerve.</p> <p>II. Mbështetje për zhvillim ekonomik të komuniteteve në Kosovë, si parakusht kryesor për stabilizimin e komunitetit dhe për kthim të qëndrueshëm. Sigurimi i mundësive të barabarta për zhvillimin e të gjithë komuniteteve</p> <ul style="list-style-type: none"> • Siguron ndarjen e mjeteve për projekte që i plotësojnë kushtet për stabilizimin dhe integrimin e komuniteteve <p>Qëllimi i tretë është drejtuar në drejtim të përmirësimit të gjendjes ekonomike dhe të integritit të komuniteteve, duke përfshirë të kthyerit që promovojnë një shoqëri stabile, demokratike, dhe multi-etnike në Kosovë.</p>
<p>Parimet Udhëzuese (Drejtuese) në lidhje me kthimin e qëndrueshëm(Doracakun e rishikuar për kthim të Qëndrueshëm)</p>	<p>Bazuar-në të drejta</p> <p>E drejta e bazuar në të drejtat për kthim, i cili lejon vendime të lira dhe vendime të informuara për gjithë popullsinë e Kosovës, mbetet qasja më e mirë për të siguruar kthim vullnetar dhe të qëndrueshëm. Çdo person i zhvendosur individualisht ka të drejtë të bëjë një zgjidhje të lirë dhe zgjedhje të informuar në lidhje me opsionet e kthimit që ka në dispozicion. Kjo qasje i fuqizon njerëzit që të kenë ndikim në marrjen e vendimeve të mira për ata dhe de-politizon çështjen e kthimit. Kjo e drejtë vlen për të gjitha komunitetet etnike dhe të gjitha vendet e zhvendosjes, qoftë brenda Kosovës , apo brenda Serbisë dhe malit të Zi, ose në vende tjera.</p> <p>Kthimi në vendin e origjinës</p> <p>Përqendrimi kryesor i procesit të kthimit është të ndryshojë efektet që lidhen me konfliktet e lëvizjes së popullsisë dhe për tij dhënë fund situatës së zhvendosjes së popullsisë duke respektuar të drejtën personave të zhvendosur brenda vendit që të kthehen në vendin e tyre të origjinës si dhe të drejtën për zgjedhjen e vendbanimit . Të gjitha përpjekjet për këtë arsye duhet të bëhen për ti hequr pengesat ekzistuese lidhur me kthimin në vendet e origjinës dhe për të ndihmuar PZH-në që të rimarrin pronën e tyre të patundshme dhe pronat personale . Të zhvendosurit brenda vendit do të ju mundësohet të zgjedhin apo të integrohen në nivel lokal apo në vende ku mund të zgjedhin ndonjë vend alternativ, nëse pengesat e tilla për kthim dhe ri-integrim nuk mund të largohen me anë të përpjekjeve të mundshme dhe të arsyeshëm, edhe për kthim të sigurt, kthim të dinjitetshëm dhe të qëndrueshëm dhe ri-integrimi nuk është i mundshëm.</p> <p>Me gjetjen e zgjidhjeve dhe alternativave të tilla për kthim, duhet të sigurohet që vendimi për personat e zhvendosur brenda vendit, të cilët përfitojnë nga alternativat e tilla që të kthehen në mënyrë vullnetare, individuale, pa ndonjë presion apo nxitje të panevojshme dhe të kenë qasje në informacione për zgjidhje më të përshtatshme dhe më të qëndrueshme.</p>

	<p>Qëndrueshmëria</p> <p>Sigurimi i qëndrueshmërisë sociale dhe ekonomike tek kthimi është vendimtar. PZHBV/ refugjatët dëshirojnë të kthehen dhe aftësia fizike për ta bërë këtë arrihet vetëm nëse ata janë në gjendje të jetojnë në paq dhe të marrin pjesë në mënyrë aktive në komunitetet e tyre. Katër kushtet bazë që janë të nevojshme për të siguruar qëndrueshmërinë e kthimit:(1) sigurinë dhe lirin e lëvizjes,(2) qasje në shërbimet publike(shërbimet publike ,shërbime sociale, arsimim dhe kujdes shëndetësor), (3) qasje në strehimore (p.sh nëpërmjet riposedimit të pronës në fuqi ose ndihmën për rindërtimin e shtëpive ku është e nevojshme) dhe (4) qëndrueshmërinë përmes qasjes së drejtë dhe të barabartë në mundësin e punësimit.</p> <p>Nga poshtë-lartë dhe PZHBV-ja e shtyrë nga</p> <p>Kthimi duhet të identifkohet dhe të mbështetet në bazë të shprehjes së interesit nga ana e zhvendosur . Kjo qasje është parimore dhe praktike. Ajo pasqyron një qasje të bazuar në të drejtat ku individët mundë të përfshihen në vendimet që ndikojnë në të ardhmen e tyre, dhe të kenë informacionet e nevojshme objektive për të bere zgjidhje reale. Më e rëndësishmja, planet për kthim pa një angazhim të fortë nga PZHBV-ja nuk do të materializohet. Ai gjithashtu pasqyron llogaritjen pragmatike që proceset e përfshira në komunitetet lokale, përfshirë PZH lokalist të bazuar, kanë me shumë gjasa për qëndrueshmëri. E kundërta gjithashtu është e vërtet: qasja nga lartë poshtë në kontekstin e kthimit në Kosovë është e mundshme për të vënë synime politike para të drejtave individuale dhe gjithashtu, për shumë arsye, të përhershme të paqëndrueshme.</p> <p>Gjinia dhe qasja në moshë</p> <p>Femrat dhe meshkujt i përjeton ndryshe situatat para dhe pas konfliktit për shkak të kulturës rigorozë të përcaktuar nga rolet e gjinisë dhe moshës. Ky sfond diferencial përcakton mangësitë në qasje dhe zotërimin e mundësive dhe resurseve, ajo duhet të njihet dhe të përfshihet në të gjitha proceset e kthimit dhe ri-integrimit nga këndi për të drejtat të barabarta , siç kërkohet nga instrumentet ndërkombëtare (Këshilli i Sigurimit të OKB-së Rezoluta 1325 mbi Gratë, Paqen dhe Sigurinë, Deklarata e Pekinit dhe Platforma për Veprim). Qëndrueshmëria është e mundur vetëm kur ka perspektiv për barazi gjinore dhe moshë(meshkujt dhe femrat e të gjitha moshave dhe prejardhja)që përfshinë qasje themelore të sigurisë fizike,siguria e njerëzore, mirëqenia ekonomike dhe sociale janë të përfshira dhe ruhen në gjitha nivelet e zhvillimit, zbatimin dhe vlerësimin e politikave, strategjive dhe planeve të veprimit. Refugjatët , të kthyerit dhe PZHBV gratë duhet të kenë mundësinë që tij artikulojnë mendimet e tyre në mënyrë të pavarur dhe informojnë opinionin mbi programet pasuese rreth kthimit, risistemim, ri-integrimin e dialogut ndëretnik, për këtë arsye mund të punojnë për të zvogëluar dobësitë e rreziqeve për tu ballafaquar gjatë zhvendosjes dhe kthimit eventual, dhe, mbi të gjitha, është vendosur në kornizën zhvillimore një bazë e qëndrueshme për mundësi të barabarta.</p>
--	---

	<p>Angazhimi i gjithë komunitetit</p> <p>Qasja e bazuar në komunitete është esenciale për gëzimin e të drejtave të personave të zhvendosur pasi ajo njih aftësitë e tyre dhe resurset. Dialogu ndëretnik dhe aktivitetet e komunitetit janë çelës për kthim të qëndrueshëm. Projektet për kthim të suksesshëm përfshijnë aktivitetet e veçanta që synojnë promovimin e dialogut ndëretnik dhe inkurajimin e tolerancës dhe mirëkuptimit. Është e rëndësishme të theksohet se nisma të tilla marrin kohë për tu zhvilluar dhe për tu zbatuar, por përpjekjet në fazat e hershme në procesin e kthimit mund të parandalojnë vështirësitë më vonë. Projektet për kthim të cilat ofrojnë nivel të përfitimeve për komunitetet si tersi kane shumë gjasa të kenë sukses.</p> <p>Pjesëmarrja e të zhvendosurve dhe Asociacionet (shoqatat) e PZHBV-së</p> <p>Arritja e zgjidhjeve afatgjate dhe të qëndrueshme është nivel bazë, nga poshtë lartë është një proces që kërkon qasje të barabartë në pjesëmarrjen e grave dhe burrave të zhvendosur gjatë projektimit, implementimin, monitorimin dhe vlerësimin e gjitha fazave të projekteve dhe aktiviteteve. Meshkujt dhe femrat e zhvendosur ose përfaqësuesit e tyre legjitim duhet të jenë në gjendje të angazhohen plotësisht me gjithë faktorët relevant të interesuar në komunë, në nivel qendror dhe nivel të lartë të mekanizmave për kthim. Nëpërmjet angazhimit të plotë dhe përkushtimit në procesin për kthim, personat e zhvendosur do të marrin një rol aktiv në zhvillimin e strategjive për ti adresuar nevojat e tyre dhe mbrojtjen . Kjo do tij sigurojë që personat e zhvendosur të marrin përgjegjësit dhe rolet e tyre në veprime.</p>
<p>Situatën për kthim të qëndrueshëm (2009)</p>	<p>Me pak se 20,000 njerëz nga komunitetit minoritar janë kthyer në Kosovë që nga konflikti i vitit 1999. Deri në vitin 2006 bashkësia ndërkombëtare ka organizuar procesin për kthim, gjatë këtyre dy-tri viteve, zbatimin e politikave që janë në duart e Ministrisë për Komunitete dhe Kthim. Disa dokumente dhe udhëzime janë zhvilluar gjatë disa viteve në vendosjen e standardeve dhe verifikimin e mekanizmave për të mbështetur procesin e kthimit në Kosovë. Dokumentet ende të vlefshme të udhëhequra nga "Protokolli i kthimit të qëndrueshëm dhe vullnetar" (Qershor 2006) dhe " Doracakun e rishikuar për kthim të qëndrueshëm" (Qershor 2006)</p> <p>Zhvillimin e mekanizmave dhe ndihma nga partnerët, rezultatet në procesin e kthimit në Kosovë deri më tani nuk ishte i kënaqshëm. Vetëm një përqindje e vogël e të zhvendosurve janë kthyer në Kosovë dhe kanë gjetur zgjidhje të qëndrueshme.</p>
<p>Kategoritë e Personave të Zhvendosur</p>	<p>Personat e zhvendosur nga Kosova janë përshkruar nga këto kategori:</p> <ul style="list-style-type: none"> • a) Personat e Zhvendosur (PZH) • b) Personat e Zhvendosur Brenda Vendit (PZHBV)

	<ul style="list-style-type: none"> c) Refugjatet (R) <p>Definicioni: Personat e zhvendosur janë personat të kanë qenë të detyruar tij lënë shtëpitë e tyre për shkak të konfliktit të armatosur , situata e dhunës në përgjithësi, shkeljet e të drejtave të njeriut, për shkak të fatkeqësive natyrore apo atyre artificiale që janë të njohur kufijte ndërkombëtarisht. Kur flasim për Kosovën, këta janë individët dhe familjet që jetojnë brenda kufijve të Serbisë dhe Malit të Zi (derisa Serbia dhe Mali i Zi ishin ende një shtet dhe derisa Kosova e shpalli pavarësinë e saj).</p>										
	<p>Personat e zhvendosur brenda shtetit janë individ apo grupe që janë zhvendosur (ata nuk jetojnë në vendet që kanë jetuar përpara apo pas konfliktit, dhe të cilët janë detyruar të largohen nga vendi i tyre) por aktualisht jetojnë brenda kufijve të Kosovës.</p> <p>Refugjatët janë persona që gjenden jashtë kufijve të shtetit të tyre kombëtar apo shtetit në të cilin jetojnë, ata të cilët i frikësohen përndjekjes për shkak të racës së tyre, përkatësisë fetare, kombësisë, përkatësisë në ndonjë grup shoqëror apo për shkak të ndonjë mendimi politik, ata që nuk dëshirojnë të kthehen dhe të mbrohen nga shteti nga frika e përndjekjes, dhunës dhe kërcënimeve nga njësit shtetërore apo jo shtetërore apo edhe nga individët</p> <p>Personat e zhvendosur nga Kosova në Maqedoni dhe Mal të Zi nuk e kanë pasur statusin zyrtar të refugjatit edhe pse ata janë zhvendosur jashtë kufijve. Ata të gjithë quhen persona të zhvendosur.</p>										
<p>Të dhëna mbi personat e zhvendosur nga Kosova (2009)</p>	<p>Megjithëse është e vështirë të përcaktohet numri i saktë i refugjatëve dhe PZH-ve të dhënat paraqesin këto shifra:</p> <table border="1" data-bbox="634 1337 1430 1837"> <tr> <td>PZH- nga Kosova në Mal të zi</td> <td>16,143</td> </tr> <tr> <td>PZH- nga Kosova në Serbi</td> <td>205,940</td> </tr> <tr> <td>PZH- nga Kosova në Maqedoni</td> <td>1,711</td> </tr> <tr> <td>PZH- në Kosovë</td> <td>20,235</td> </tr> <tr> <td>Numri total i PZH-</td> <td>243,831</td> </tr> </table>	PZH- nga Kosova në Mal të zi	16,143	PZH- nga Kosova në Serbi	205,940	PZH- nga Kosova në Maqedoni	1,711	PZH- në Kosovë	20,235	Numri total i PZH-	243,831
PZH- nga Kosova në Mal të zi	16,143										
PZH- nga Kosova në Serbi	205,940										
PZH- nga Kosova në Maqedoni	1,711										
PZH- në Kosovë	20,235										
Numri total i PZH-	243,831										

<p>Kategoritë e të kthyerve në Kosovë</p>	<p>Në pajtim me mekanizmin dhe definicionet e aplikuara në vend, ekzistojnë katër kategori të gjera të kthyerve në Kosovë, të cilat janë:</p> <p>a) Kthimet (individuale) spontane</p> <p>Individët, familjet apo grupet të cilat janë kthyer pa ndonjë paralajmërim të mëhershëm dhe që nuk kanë marr ndonjë lloje ndihme materiale para kthimit të tyre apo nuk e kanë planifikuar me herët kthimin e tyre.</p> <p>b) Kthimet e ndihmuara</p> <p>Bazuar në kërkesat individuale të personave të zhvendosur, familjeve apo grupeve relativisht të vogla të kthyerve, ndihma ju sigurohet që më parë, gjatë dhe pas kthimit , zakonisht përmes komunave përkatëse ose OJQ-ve brenda programeve tashmë të themeluara</p> <p>c) Kthimet e organizuara</p> <p>Ky kthim është i planifikuar dhe e ka pakon e plotë për ndihmë para se kthimi të jetë pjesë e projekt propozimeve dhe mbledhjes së burimeve financiare në mënyrë që të plotësohen nevojat themelore. Veprimet si parashikimet, zhvillimet, aplikimet përcjellin dhe zakonisht janë të koordinuara në përputhje me Doracakun për Kthim të Qëndrueshëm.</p> <p>d) Rikthimet e detyruara (Dëbimet)</p> <p>Këto përkufizime mund të ndryshojnë gjatë 2009, në përputhje me ndryshimet në mekanizmin për kthim që do të zhvillohen nga MKK-ja gjatë përgatitjeve të kësaj strategjie.</p>
<p>Përgjegjësit e përgjithshme të autoriteteve Komunale</p>	<p>Ligji Nr .03/L-040 mbi Vetëqeverisjen Lokale (Neni. 4)</p> <p>4.1. Komuna është njësi themelore e vet-qeverisjes lokale në Republikën e Kosovës, e përbërë nga komuniteti i qytetarëve të një territori të veçantë i definuar nga ligji dhe do të ushtrij të gjitha detyrat të cilat nuk janë të rezervuara në mënyrë të veçantë për institucionet qendrore</p> <p>4.2. Të gjithë organizmat komunal do të sigurojnë që qytetarët e komunës të gëzojnë të gjitha të drejtat dhe lirit pa çfarëdo dallimi si raca, përkatësia etnike, ngjyra, gjinia, gjuha, përkatësi fetare, mendimi politik, prejardhja kombëtare dhe shoqërore, prona, vendlindja, ose statuse të tjera, dhe që ata të kenë të drejta dhe mundësi të barabarta në shërbimet komunale në të gjitha nivelet. .</p> <p>4.3. Komunat do të zbatojnë politikat dhe përvojat e tyre për të promovuar bashkë-jetesën dhe paqen në mes qytetarëve të tyre dhe për të krijuar kushtet e duhura që i mundësojnë të gjitha komuniteteve të shprehin, ruajnë dhe zhvillojnë identitetin kombëtar, etnik, kulturor, fetar, dhe gjuhësor.</p> <p>4.4. Të gjitha autoritetet komunale do të jen të përgjegjshme për qytetarët e</p>

	<p>Komunës në mënyrat e caktuara nga ligji.</p> <p>4.5. Qytetarët e komunës do të kenë të drejtë për të marr pjesë në aktivitetet e komunës siç parashihet me ligj.</p> <p>4.6. Komunat kanë të drejtë të hyjnë në marrëveshje me fshatrat, lagjet apo vendbanimet brenda territorit të tyre për të ofruar shërbimet sa më afër qytetarëve, në pajtim me nenin 35 dhe statutet e tyre.</p>									
<p>Kompetencat e Autoriteteve Komunale</p>	<p>Ligji Nr .03 /L-040 mbi Vetëqeverisjen Lokale (Shih Kapitullin III, Kompetencat Komunale)</p> <p>Neni 15 Parimi i Subsidiaritetit Komunat duhet të ushtrojnë kompetencat e tyre në përputhje me parimin e subsidiaritetit</p> <p>Neni 16 Kompetencat komunale Komunat duhet ti ushtrojnë kompetencat e veta, të deleguara dhe të zgjeruara në pajtim me ligjin.</p> <table border="1" data-bbox="462 808 1432 1354"> <tr> <td data-bbox="462 808 792 934"> <p>Neni 17 Kompetencat e veta</p> </td> <td data-bbox="792 808 1112 934"> <p>Neni 18 Kompetencat e Deleguara</p> </td> <td data-bbox="1112 808 1432 934"> <p>Neni 19 Kompetencat e zgjeruara komunale</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="462 934 792 1096"> <p>Neni 20 Kompetencat e zgjeruara në Kujdesin Dytësor Shëndetësor</p> </td> <td data-bbox="792 934 1112 1096"> <p>Neni 21 Kompetencat e zgjeruara në shkollimin universitar</p> </td> <td data-bbox="1112 934 1432 1096"> <p>Neni 22 Kompetencat e zgjeruara në Fushën e Kulturës</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="462 1096 792 1354"> <p>Neni 23 Të drejta të zgjeruara për Pjesëmarrjen në Zgjedhjen e komandantëve të stacioneve policore lokale.</p> </td> <td data-bbox="792 1096 1112 1354"></td> <td data-bbox="1112 1096 1432 1354"></td> </tr> </table>	<p>Neni 17 Kompetencat e veta</p>	<p>Neni 18 Kompetencat e Deleguara</p>	<p>Neni 19 Kompetencat e zgjeruara komunale</p>	<p>Neni 20 Kompetencat e zgjeruara në Kujdesin Dytësor Shëndetësor</p>	<p>Neni 21 Kompetencat e zgjeruara në shkollimin universitar</p>	<p>Neni 22 Kompetencat e zgjeruara në Fushën e Kulturës</p>	<p>Neni 23 Të drejta të zgjeruara për Pjesëmarrjen në Zgjedhjen e komandantëve të stacioneve policore lokale.</p>		
<p>Neni 17 Kompetencat e veta</p>	<p>Neni 18 Kompetencat e Deleguara</p>	<p>Neni 19 Kompetencat e zgjeruara komunale</p>								
<p>Neni 20 Kompetencat e zgjeruara në Kujdesin Dytësor Shëndetësor</p>	<p>Neni 21 Kompetencat e zgjeruara në shkollimin universitar</p>	<p>Neni 22 Kompetencat e zgjeruara në Fushën e Kulturës</p>								
<p>Neni 23 Të drejta të zgjeruara për Pjesëmarrjen në Zgjedhjen e komandantëve të stacioneve policore lokale.</p>										
<p>Përdorimi i Gjuhës</p>	<p>Ligji Nr. 02/L-37 Mbi përdorimin e Gjuhës</p> <p>PJESA E PARË Dispozitat e përgjithshme Neni 1 1.1. Qëllimi i këtij ligji është të siguroj: i. Përdorimin e gjuhës zyrtare, gjithashtu edhe gjuhës së komuniteteve gjuha e të cilëve gjuha amtare nuk është gjuha zyrtare, në institucionet kosovare dhe organizatat e tjera si dhe kompanitë që bartin funksione dhe shërbime publike; ii. Statusin e barabartë të gjuhës shqipe dhe serbe si gjuhë zyrtare të Kosovës dhe të drejta të barabarta sa i përket përdorimit të tyre në të gjitha institucionet e Kosovës; iii. E drejta e të gjitha komuniteteve në Kosovë për të ruajtur, mbrojtur dhe</p>									

	<p>promovuar identitetin e tyre gjuhësor; iv. Karakterin shumë gjuhësor të shoqërisë kosovare, që paraqet e vlerat e saj unike shpirtërore, intelektuale, historike dhe kulturore.</p> <p>1.2. Në nivelin komunal, gjuhët e komuniteteve të tjera, si Turqisht-ja, Boshnjakisht-ja, dhe gjuha Rome do të jenë zyrtare të përdorura nën kushtet e specifikuar në këtë ligj.</p> <p>Neni 2</p> <p>2.1. Shqipja dhe Serbishtja dhe alfabetet e tyre janë gjuhë zyrtare në Kosovë dhe kanë status të barabartë në institucionet e Kosovës.</p> <p>2.2. Të gjithë personat kanë të drejta të barabarta në lidhje me përdorimin e gjuhëve zyrtare në institucionet e Kosovës.</p> <p>2.3. Në komunat e banuara nga një Komunitet, gjuha amtare e të cilëve nuk është gjuhë zyrtare, dhe e cila përbën së paku pesë (5) për qind të popullsisë së përgjithshme të komunës, gjuha e asaj bashkësie do të ketë statusin e gjuhës zyrtare në komunë dhe do të jetë në përdorim të barabartë me gjuhët e tjera zyrtare. Duke e marr parasysh atë çka u tha më lartë, veçanërisht, në komunën e Prizrenit gjuha Turke do të ketë statusin e gjuhës zyrtare.</p> <p>2.4. Në komunat e banuara nga një komunitet gjuha amtare i të cilëve nuk është njëra nga gjuhët zyrtare në Kosovë, dhe e cila përfaqëson mbi 3 për qind të popullsisë të komunës, gjuha e komunitetit do të ketë statusin e gjuhës zyrtare në komunë në përputhje me dispozitat e veçuara në Nenin 8. Përveç kësaj, komuniteti gjuha e të cilit tradicionalisht është folur në një komunë do ta ketë gjithashtu statusin e një gjuhe në përdorim zyrtar brenda asaj komune. Në bazë të Nenit 35, komunat do të adoptojnë rregullat e detajuara mbi këtë çështje brenda gjashtë muajve pas shpalljes së këtij ligji.</p> <p>2.5. Institucionet e Kosovës do të sigurojnë të drejtat e gjuhës personave që ju përkasin komuniteteve gjuha amtare e të cilëve nuk është gjuha zyrtare, në pajtim me dispozitën e këtij Ligji.</p> <p>Neni 3</p> <p>3.1. Çdo person duhet ta ketë të drejtën për lirin e shprehjes. Kjo e drejtë përfshinë lirin për të marr, për të kërkuar dhe për të dhënë informacione dhe ide në gjuhën e zgjedhur pa ndërhyrje. Pranimi i lirë i transmetimeve tej-kufitare, qoftë i drejtpërdrejtë apo nëpërmjet të ritransmetimit apo ri-emetimit nuk ndalohet në baza të gjuhës. Ushtrimi i kësaj lirie mund t'u nënshtrohet kufizimeve të tilla që janë në pajtueshmëri me traktatet ndërkombëtare obliguese për të drejtat e njeriut..</p> <p>3.2. Çdo person e ka të drejtën e barazisë para ligjit dhe për mbrojtje të barabartë nga ligji. Ndalohet çfarëdo diskriminimi i bazuar në baza.</p>
<p>Përdorimi i gjuhës para autoriteteve Komunale</p>	<p>Shih Ligjin Nr. 02/L-37 Mbi Përdorimin e Gjuhës, Përdorimi i Gjuhës në Institucione Komunale Nenet 7 deri 9</p>

Aneksi 8.2 (b): Lista e legjislacionit dhe dokumenteve politike relevante për të drejtat e refugjatëve, personave të zhvendosur dhe për procedurat për një kthim të qëndrueshëm dhe ri-integrim.

<p>Traktatet ndërkombëtare</p>	<p>Refugjatët</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konventa e KB-ës lidhur me Statusin e Refugjatëve(1951) dhe Protokollin Shtesë (1967) <p>Personat e zhvendosur brenda vendit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parimet Udhëzuese të KB-së mbi Zhvendosjen brenda vendit (1998)) <p>Të drejtat e komuniteteve</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konventa Ndërkombëtare mbi të Drejtat Civile dhe Politike (dhe në veçanti Neni. 27) • Korniza e Konventës së Këshillit të Evropës për mbrojtjen e Minoriteteve Kombëtare • Konventa mbi Eliminimin e Gjitha Formave të Diskriminimit Racor • Konventa mbi Eliminimin e Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave <p>Të drejtat e njeriut</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut • Konventa evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut dhe Lirive themelore dhe Protokollat e saj • Konventa Ndërkombëtare mbi të Drejtat Civile dhe Politike dhe Protokollat e saj • Konventa Ndërkombëtare mbi të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore dhe Protokollat e saj • Konventa mbi të drejtat e fëmijëve <p>Marrëveshje të tjera ndërkombëtare të detyrueshme për Republikën e Kosovës, në pajtim me Kushtetutën</p> <ul style="list-style-type: none"> • Propozim gjithëpërfshirës për zgjidhjen e statusit të Kosovës <ul style="list-style-type: none"> • Përfshin dispozitat e përgjithshme; Aneksi I mbi Dispozitat Kushtetuese; Aneksi II mbi të Drejtat e Komuniteteve dhe anëtarëve të tij; Aneksi III mbi Decentralizimin; dhe Aneksi V mbi Trashëgiminë Fetare dhe Kulturore
<p>Kushtetuta e Republikës Kosovës</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Neni 156 (Refugjatët dhe personat e zhvendosur brenda vendit); • Neni 22(Zbatimi i drejtpërdrejtë i marrëveshjeve dhe instrumenteve ndërkombëtare); • Kapitulli II (Lirit dhe të Drejtat Themelore); • Kapitulli III (Të drejtat e Komuniteteve dhe Anëtarët e Tyre)
<p>Politika e Qeveris për</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rregullorja e UNMIK-ut Nr. 2005/15, Ndryshimi i Rregullores së UNMIK-ut nr. 2001/19 mbi Degën Ekzekutive të Institucioneve të Përkohshme të

<p>krijimin e kushteve për kthimin e qëndrueshëm të refugjatëve dhe personave të zhvendosur brenda vendit</p>	<p>Vetëqeverisjes në Kosovë (Shtojca e të cilit siguron mandatin e MKK-së)</p> <ul style="list-style-type: none"> • MKK Strategjia për Kthim dhe Komunitete, 2009-2013 • Doracakun e rishikuar për kthim të qëndrueshëm, të lëshuar nga Ministria për Kthim dhe Komunitete në 2006 <p>Aktet nën-ligjore Rregullorja e Qeverisë Nr. 02/2010 mbi Zyrtat Komonale për Komunitete dhe Kthim (e cila siguron mandatin e -ës në fushën e Kthimit të Qëndrueshëm)) Termtat e Referencës dhe Përshkrimet e punës për ZKKK-në, të miratuar nga Qeveria e Republikës të Kosovës MKK Rregullorja Nr. 187, data 15.02.2010, mbi vendosjen e kriterëve për shkak të aktiviteteve të MKK-së MKK Rregullorja Nr. 299, data 16.03.2010, mbi Financimin e projekteve të OJQ-ve për zhvillimin e komunitetit dhe për stabilitet</p>
<p>Legjislacioni i Republikës së Kosovës për qasje të barabartë në shërbime komunale për të kthyerit</p>	<p>Legjislacioni lidhur me Të drejtat e Komuniteteve</p> <p>Ligjet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ligji Nr. 03/1-047 mbi Mbrojtjen dhe Promovimin e të drejtave të Komunitetit dhe Anëtarëve të tij në Kosovë • Ligji Nr. 03/1-068 Për Arsimin në Komunitet në Republikën e Kosovës • Ligji Nr. 02/1-37 Për Përdorimin e Gjuhës • Ligji Nr. 03/L-040 Për Vetëqeverisjen Lokale • Ligji Nr. 03/L-041 Për kufijtë administrativ Komunal • Ligji Nr. 02/L-88 Për Trashëgimin kulturore • Ligji Nr. 03/L-039 Për Zonat e Mbrojtura të Veçanta • Ligji Nr. 02/L-31 Për Lirin e Religjionit në Kosovë • Ligji Nr. 03/L-064 Për Pushimet Zyrtare në Republikën e Kosovës • Ligji Nr. 2010/03-L-237 Për Regjistrimin e Popullsisë dhe Vendbanimeve <p>Legjislacioni dytësor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rregullorja e Qeverisë Nr. 02/2010 Për Zyrtat Komonale për Komunitete dhe Kthim • Rregullorja e MAP-ës Nr. 04/2010 Për Procedurat e Përfaqësimit të ndershëm dhe Proporcional të Komuniteteve jo shumicë në Shërbimet Civile në Republikën e Kosovës <p>Legjislacionet e tjera të rëndësishme për krijimin e kushteve për kthim të qëndrueshëm (kundër-diskriminimit dhe qasja në shërbimet publike)</p> <p>Ligji Nr. 2004/3 Anti-diskriminim Ligji Nr. 2004/2 mbi barazinë gjinore</p> <p><i>Shëndetësia</i> Ligji Nr.2004/ 4 për shëndetësinë Ligji Nr. 2008/03-L-124 Për Ndryshimin e Ligjit për Shëndetësinë Ligji Nr. 2004/38 të Drejtat dhe Përgjegjësit e Qytetarëve në Shëndetësinë</p>

<p><i>Arsimi</i> Ligji Nr. 02/L-52 Për Arsimimin Para-Shkollor Ligji Nr. 2002/2 Për Arsimin Fillor dhe të Mesëm në Republikën e Kosovës Ligji Nr. 2002/3 Për Arsimin e Lartë në Kosovë Ligji Nr. 02/L-24 Për Trajnimin dhe Arsimimin e të rriturve</p> <p><i>Mirëqenia sociale</i> Ligji Nr. 2003/15 Për Planin e Ndhmës Sociale në Kosovë Ligji Nr. 02/L-17 Për Shërbimet Shoqërore dhe Familjare Ligji Nr. 2004/32 Për Familjen Ligji 2003/23 Për Pensionet E personave të paaftë Ligji nr. 03/l-019 Për Aftësimin profesional, Rehabilitimin dhe punësimin e personave me aftësi të kufizuara</p> <p><i>Punësimi</i> Ligji Nr. 03/L -212 Per Punën Ligji Nr. 02/L-42 Për Arsimimin Profesional dhe Trajnimet</p> <p><i>Shtetësia, Regjistrimi Civil, Dokumentet Personale, Regjistrimi i Vendbanimit</i> Rregullorja e UNMIK 2000/13 Për Zyrën Qendrore të Regjistrimit Civil Ligji Nr. 03/L-034 Për Shtetësinë e Kosovës Ligji Nr. 02/L-118 Për Emërtimin personal Ligji Nr. 2004/46 Për Regjistruesit civil Ligji Nr. 2007/02-L126 Për Ndryshimin dhe plotësimin e ligjit për regjistrat e statusit civilë nr. 2004/46 Ligji Nr. 03/L-037 Për Dokumentet e Udhëtimit Ligji nr. 03/L-099 Për Letërnjoftimet Ligji Nr. 02 /L-121 Për Vendosjen dhe vendbanimet</p> <p><i>Shërbimet Civile</i> Ligji Për Shërbimet Civile Në Republikën e Kosovës Ligji Nr. 2010/03-L-147 Për Pagat dhe Shërbimet Civile Ligji Nr. 2010/03-L-192 Për Këshillin e Pavarur Mbikëqyrës të Shërbimeve Civile të Kosovës Ligji Nr. 2003 / 12 Për Qasje në Dokumentet Zyrtare</p> <p><i>Çështjet e pronësisë</i> Ligji Nr. 03/L-067 Për Agjencinë Kosovare të Privatizimit Ligji Nr. 2009/03-L-154 Për pronësinë dhe të drejtat tjera sendore Ligji Nr. 03/L-079 Ndryshimin e Rregullores së UNMIK-ut 2006/50 për zgjidhjen e kërkesave lidhur me pronën e paluajtshme private, duke përfshirë pronën bujqësore dhe komerciale Ligji Nr. 2009/03-L-139 Për shpronësimin e pronës së paluajtshme Ligji Nr. 2003/25 Për Kadastra Ligji Nr. 2003/14 Për Planifikimin hapësinor</p> <p><i>Ankesat administrative në lidhje me kryerjen e shërbimeve publike</i> Ligji Nr. 02/L-28 Për Procedurat Administrative</p>

	<p>Ligji Nr. 2010/03-L-195 Për Obudspersonin</p> <p><i>Ri-pranimi</i></p> <p>Ligji Nr. 2010/03-L-208 Për Ri-pranim</p> <p><i>MOCR Baza e të të dhënave dhe mbrojtja e të dhënave personale</i></p> <p>L-172 Për Mbrojtjen e të Dhënave Personale</p>
--	--